

Dubbele nationaliteit en integratie

Dubbele nationaliteit en integratie

Jaco Dagevos

Sociaal en Cultureel Planbureau
Den Haag, november 2008

Adviescommissie voor
Vreemdelingenzaken

Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken
Den Haag

Het Sociaal en Cultureel Planbureau is ingesteld bij Koninklijk Besluit van 30 maart 1973.

Het Bureau heeft tot taak:

- a wetenschappelijke verkenningen te verrichten met het doel te komen tot een samenhangende beschrijving van de situatie van het sociaal en cultureel welzijn hier te lande en van de op dit gebied te verwachten ontwikkelingen;
- b bij te dragen tot een verantwoorde keuze van beleidsdoelen, benevens het aangeven van voor- en nadelen van de verschillende wegen om deze doeleinden te bereiken;
- c informatie te verwerven met betrekking tot de uitvoering van interdepartementaal beleid op het gebied van sociaal en cultureel welzijn, teneinde de evaluatie van deze uitvoering mogelijk te maken.

Het Bureau verricht zijn taak in het bijzonder waar problemen in het geding zijn die het beleid van meer dan één departement raken.

De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is als coördinerend minister voor het sociaal en cultureel welzijn verantwoordelijk voor het door het Bureau te voeren beleid. Omtrent de hoofdzaken van dit beleid treedt de minister in overleg met de minister van Algemene Zaken, van Justitie, van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, van Financiën, van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, van Economische Zaken, van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

© Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag 2008

SCP-special 2008/28

Zet- en binnenwerk: Textcetera, Den Haag

Omslagsjabloon: Bureau Stijlzoorg, Utrecht

ISBN 978-90-377-0398-6

NUR 740

Dit rapport is gedrukt op chloorvrij papier.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.repro-recht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

Sociaal en Cultureel Planbureau

Parnassusplein 5

2511 VX Den Haag

Telefoon (070) 340 70 00

Fax (070) 340 70 44

Website: www.scp.nl

E-mail: info@scp.nl

Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken

Postbus 93127

2509 AC Den Haag

070 - 3 70 43 00

070 - 3 70 44 30

www.acvz.com

acvz@acvz.com

Inhoud

1	Inleiding	9
2	(Dubbele) nationaliteit naar enkele achtergrondkenmerken	11
3	Samenhang tussen nationaliteit en integratie	14
	Sociaal-economisch	16
	Sociaal-cultureel	19
	Oordelen over Nederland	22
4	Conclusies	26
	Gevoeligheidsanalyses: Turken en Marokkanen afzonderlijk	28
	Bijlage	31
	Publicaties van het Sociaal en Cultureel Planbureau	41

Voorwoord

Is het beschikken over een andere nationaliteit naast de Nederlandse een maatschappelijk (on)gewenst verschijnsel? Deze vraag beheerst de terugkerende politieke en maatschappelijke discussie over meervoudige nationaliteit. In dit debat wordt door sommigen aangevoerd dat door de toenemende globalisering en migratie steeds meer mensen verscheidene nationaliteiten hebben en dat om die reden het verschijnsel van meervoudige nationaliteiten zou moeten worden geaccepteerd. Anderen daarentegen waarschuwen dat een meervoudige nationaliteit de maatschappelijke binding met Nederland niet bevordert. Er wordt voornamelijk verwezen naar de relatief omvangrijke groep Turken en Marokkanen die naast het Nederlanderschap de Turkse respectievelijk de Marokkaanse nationaliteit hebben. Het beschikken over de nationaliteit van het land van oorsprong naast de Nederlandse nationaliteit zou ten koste gaan van de integratie in de Nederlandse samenleving.

Dit boekje geeft meer inzicht in de vraag welke samenhang er is tussen allochtonen met een dubbele nationaliteit en een brede waaier van integratie-indicatoren. Er is een vergelijking gemaakt tussen allochtonen die uitsluitend een Nederlands paspoort hebben en allochtonen met uitsluitend een paspoort van het land van herkomst.

Het onderzoek is uitgevoerd op verzoek van de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ). De ACVZ heeft de bevindingen benut voor haar advies *Nederlanderschap in een onbegrensde wereld*. Dit advies ligt in het verlengde van de ACVZ-publicatie *Verkenning meervoudige nationaliteiten, de feiten op een rij*, verschenen in april 2008.

Namens de auteur danken wij de vertegenwoordigers van de ACVZ en de leden van de Subcommissie Meervoudige Nationaliteit voor de prettige samenwerking en voor hun constructieve commentaar op een eerdere versie van dit onderzoek.

Prof.dr. Paul Schnabel, *directeur SCP*

Mr. T.J.P. van Os van den Abeelen, *voorzitter ACVZ*

1 Inleiding

In het kader van het ACVZ-advies over meervoudige nationaliteit is het SCP verzocht om nader onderzoek te verrichten naar de samenhang tussen het hebben van een dubbele nationaliteit en diverse integratie-indicatoren. Hiertoe zijn analyses uitgevoerd op bij het SCP beschikbaar datamateriaal, meer in het bijzonder de Survey Integratie Minderheden 2006 (SIM2006). In dit survey zijn de vier klassieke minderheidsgroepen (Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen) onderwerp van onderzoek. Via een landelijke steekproef zijn in 2006 per groep circa 1000 personen van 15 jaar en ouder ondervraagd. Van deze personen is bekend of ze een Nederlands paspoort hebben, een paspoort van Nederland en het herkomstland of uitsluitend een paspoort hebben van het herkomstland. Omdat Antillianen en (de meeste) Surinamers de Nederlandse nationaliteit hebben, zal de analyse zich concentreren op Turken en Marokkanen. In het SIM zijn 1132 Turken en 1032 Marokkanen geïnterviewd.

In het SIM-onderzoek is de respondenten de vraag gesteld: ‘Welke nationaliteit heeft u?’ De antwoordcategorieën waren: nationaliteit land van herkomst, Nederlandse nationaliteit, Nederlandse nationaliteit en nationaliteit van het herkomstland (dubbele nationaliteit) en anders. Opvallend is dat een substantieel deel (30%) van de Marokkanen aangeeft alleen de Nederlandse nationaliteit te hebben. Omdat Marokkanen geen afstand kunnen doen van de Marokkaanse nationaliteit is dit eigenlijk niet mogelijk. De vraag rijst wat er dan wel aan de hand is. Het kan zijn dat in de beleving van deze respondenten de Marokkaanse nationaliteit van weinig betekenis meer is en dat dit in hun antwoord tot uitdrukking wordt gebracht.

Van deze redenering gaan we uit in de kernanalyse. We vergelijken personen met de Nederlandse nationaliteit, dubbele nationaliteit en de nationaliteit van het land van herkomst, waarbij de door hen gegeven antwoorden leidend zijn.

Of de hier gevolgde redenering de juiste is, valt echter niet met zekerheid zeggen. Om die reden is de analyse herhaald voor de Turkse en Marokkaanse groep afzonderlijk. Turken kunnen wel afstand doen van de nationaliteit van het herkomstland. We veronderstellen dat Turken die in het SIM hebben aangegeven dat ze alleen de Nederlandse nationaliteit ook daadwerkelijk alleen over een Nederlands paspoort beschikken. Bij de Turkse groep kan dan worden gezien in hoeverre Turken met een Nederlandse, dubbele en Turkse nationaliteit op diverse integratie-indicatoren van elkaar verschillen. Ook voor de Marokkaanse groep voeren we aparte analyses uit. Hier zijn we met name geïnteresseerd in de vraag of de uitkomsten van de analyses van de Marokkanen sterk verschillen van die van de Turken. Is dit niet het geval, dan biedt dit misschien ondersteuning voor onze veronderstelling dat Marokkanen die aangeven dat ze uitsluitend de Nederlandse nationaliteit hebben een apart te onderscheiden categorie is. De belangrijkste bevindingen van de separate analyses voor

Turken en Marokkanen worden in de concluderende paragraaf beschreven, gedetailleerde uitkomsten zijn te vinden in de bijlage van deze notitie.

2 (Dubbele) nationaliteit naar enkele achtergrondkenmerken

Voordat we nader ingaan op de samenhang tussen nationaliteit en integratie kijken we eerst in hoeverre er verschillen zijn naar leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en generatie. Tussen mannen en vrouwen zijn de verschillen niet zo groot: vrouwen hebben iets vaker de Nederlandse en iets minder vaak een dubbele nationaliteit. Veel groter zijn de verschillen tussen leeftijdsgroepen en generatie. Het zijn vooral jongeren die vaak de Nederlandse nationaliteit en het minst vaak een dubbele nationaliteit hebben. Onder de tweede generatie Turken en Marokkanen heeft ruim 40% de Nederlandse en bijna de helft een dubbele nationaliteit. Bij de andere onderscheiden migratiecategorieën komt een Nederlandse nationaliteit veel minder voor. Dit geldt nog het meest voor de tussengeneratie (d.i. tussen het zesde en achttiende jaar naar Nederland gekomen). Huwelijksmigranten hebben het minst vaak een Nederlands paspoort en het vaakst een paspoort van het herkomstland.

Tabel 1
Nationaliteit van Turken en Marokkanen naar achtergrondkenmerken
(in procenten, rijpercentages)

	dubbele nationaliteit	Nederlandse	nationaliteit land van herkomst
mannen	51	21	28
vrouwen	45	26	29
15-24 jaar	36	44	20
25-44 jaar	54	18	29
45 jaar en ouder	52	12	37
max. bao	52	11	37
vbo/mavo	40	30	30
mbo/havo/vwo	51	31	18
hbo/wo	50	33	17
2de generatie	47	43	11
tussengeneratie	56	22	22
huwelijksmigranten	33	2	64
1ste generatie >1980	47	9	44
1ste generatie ≤ 1980	53	11	36

Bron: SCP (SIM2006), gewogen gegevens

Met het stijgen van het opleidingsniveau neemt met name het aandeel met een paspoort van het land van herkomst af. Tussen het opleidingsniveau en een dubbele nationaliteit is er eigenlijk geen duidelijk verband. Met uitzondering van personen met ten hoogste basisonderwijs onderscheiden de andere opleidingsniveaus zich niet wat betreft het aandeel personen met een Nederlands paspoort. (Het ontbreken van een duidelijke samenhang kan te maken hebben met de gebruikte opleidingsvariabele, die schoolgaanden toedeelt naar het niveau waarin ze thans onderwijs volgen.)

Er zijn duidelijke verschillen tussen Turken en Marokkanen. Marokkaanse mannen en vrouwen hebben vaker dan Turkse mannen en vrouwen de Nederlandse of een dubbele nationaliteit. Verder zijn Marokkaanse jongeren en leden van de tweede generatie veel vaker dan hun Turkse tegenvoeters in het bezit van een Nederlands paspoort. Marokkanen met een mbo, havo of vwo hebben vaker de Nederlandse nationaliteit dan Turken met deze opleidingen.

Tabel 2

Nationaliteit van Turken naar achtergrondkenmerken (in procenten, rijpercentages)

	dubbele nationaliteit	Nederlandse	nationaliteit land van herkomst
mannen	55	15	30
vrouwen	50	19	32
15-24 jaar	43	36	21
25-44 jaar	56	12	32
45 jaar en ouder	54	9	38
max. bao	51	9	40
vbo/mavo	46	21	33
mbo/havo/vwo	62	18	20
hbo/wo	52	35	13
2de generatie	59	32	9
tussengeneratie	59	15	26
huwelijksmigranten	31	3	66
1ste generatie >1980	44	7	49
1ste generatie ≤ 1980	54	7	39

Bron: SCP (SIM2006), gewogen gegevens

Tabel 3

Nationaliteit van Marokkanen naar achtergrondkenmerken (in procenten, rijpercentages)

	dubbele nationaliteit	Nederlandse	nationaliteit land van herkomst
mannen	48	26	26
vrouwen	40	34	26
15-24 jaar	28	53	20
25-44 jaar	50	25	25
45 jaar en ouder	50	15	35
max. bao	52	14	34
vbo/mavo	32	42	25
mbo/havo/vwo	40	44	16
hbo/wo	49	31	21
2de generatie	33	55	12
tussengeneratie	52	30	18
huwelijksmigranten	38	2	60
1ste generatie >1980	50	10	40
1ste generatie ≤ 1980	52	15	34

Bron: SCP (SIM2006), gewogen gegevens

3 Samenhang tussen nationaliteit en integratie

We hebben in twee stappen de samenhang onderzocht tussen (dubbele) nationaliteit en integratie-indicatoren. Allereerst kijken we bivariaat in hoeverre er (bij Turken en Marokkanen) verschillen zijn tussen (dubbele) nationaliteit en integratie-indicatoren. Daarmee zijn we er echter nog niet: het kan zijn dat andere doorkruisende factoren, zoals het opleidingsniveau, bepalend zijn voor de gevonden samenhang. Daarom is als tweede stap een multivariate analyse uitgevoerd waarin bij de berekening van de samenhang tussen (dubbele) nationaliteit en integratie-indicatoren gecontroleerd is voor andere factoren. Wanneer in dat geval de samenhang blijft bestaan, dan kunnen we met grotere zekerheid de conclusie trekken dat het hebben van een bepaald paspoort samenhangt met de desbetreffende integratie-indicator. Volledige zekerheid is niet te geven; we controleren voor een groot aantal, maar niet alle factoren.

De uitkomsten stellen ons in staat om steeds in twee richtingen de vergelijking te maken: we kijken of er verschillen zijn tussen personen met een dubbele nationaliteit en de Nederlandse nationaliteit en we vergelijken personen met een dubbele nationaliteit met personen met uitsluitend de nationaliteit van het land van herkomst.

We spreken hier met nadruk van samenhang: de causale richting van de relatie (dubbele) nationaliteit en integratie-indicator kan in principe beide kanten oplopen. Bijvoorbeeld: het is denkbaar dat de keuze voor een Nederlands paspoort positief uitwerkt voor de arbeidsmarktkansen, maar het is eveneens denkbaar dat een bepaalde – gunstige of ongunstige – arbeidsmarktpositie van invloed is om al dan niet te kiezen voor een Nederlandse of dubbele nationaliteit. Hoe de causale richting precies loopt, valt op grond van onze data niet te bepalen; daarvoor zijn paneldata nodig die personen in de tijd volgen en kwalitatief onderzoek.

In de inleiding gaven we al aan dat een opvallend groot deel van de Marokkanen in het SIM-onderzoek aangeeft dat ze alleen over de Nederlandse nationaliteit zouden beschikken. Dit zal voor de meesten niet corresponderen met de feitelijke situatie, omdat ze geen afstand kunnen doen van de Marokkaanse nationaliteit. Niettemin is ervoor gekozen om de door de respondenten gegeven antwoorden leidend te laten zijn, dit onder de veronderstelling dat Marokkanen die zeggen alleen een Nederlands paspoort te hebben minder gewicht geven aan hun Marokkaanse nationaliteit. We presenteren hier de analyses van de Turkse en Marokkaanse groep tezamen. In de slotparagraaf komen we terug op de bevindingen van de analyses waarin de Turkse en Marokkaanse groep afzonderlijk zijn geanalyseerd. Gedetailleerde uitkomsten zijn te vinden in de bijlage.

Integratie is een veelomvattend begrip. We onderscheiden hier een sociaal-economische en een sociaal-culturele dimensie. Bij dit laatste gaat het onder meer om interetnische contacten en om identificatie met autochtonen en met Nederland. Verder kijken we naar enkele oordelen over Nederland en autochtone Nederlanders. Concreet is gekeken naar de samenhang tussen (dubbele) nationaliteit en:

- sociaal-economisch
 - aandeel werkenden/nettoparticipatie
 - werkloosheid
 - beroepsniveau/arbeidsinkomen van werkenden
- sociaal-cultureel
 - beheersing en gebruik Nederlandse taal
 - sociale contacten met autochtonen/leden van de eigen groep
 - identificatie met autochtonen/leden eigen groep
- oordelen over Nederland en Nederlanders
 - zich thuisvoelen
 - ervaren kansengelijkheid
 - ervaren discriminatie
 - opvattingen over Nederlanders (op schaal 0 tot 100)
 - in Nederland blijven of terug willen naar het herkomstland

Voor Turken en Marokkanen zal dus eerst worden gezien of de (dubbele) nationaliteit een differentiërend kenmerk is voor de hier genoemde indicatoren. De multivariate analyse moet duidelijk maken of de samenhang te maken heeft met de kenmerken van het paspoort of dat andere kenmerken van betekenis zijn. De in het model opgenomen ‘verklarende’ variabelen zijn: leeftijd, geslacht, migratieachtergrond (tweede en eerste generatie in verschillende categorieën), opleidingsniveau, moderne opvattingen, beheersing van de Nederlandse taal en de mate van vrijetijdscontacten met autochtonen (de laatste twee variabelen zijn ook als afhankelijke variabelen gebruikt). Er worden drie modeluitkomsten getoond. Model (1) laat de ongecorrigeerde verschillen zien. In model 2 wordt gecorrigeerd voor sociaal-demografische kenmerken en opleidingsniveau. In model 3 worden daar nog aan toegevoegd de beheersing van het Nederlands, de mate van vrijetijdscontacten met autochtonen en de mate waarin moderne opvattingen over man-vrouwrollen worden aangehangen. Vastgesteld wordt in hoeverre na opname van deze variabelen de onderscheiden nationaliteitscategorieën significant van elkaar verschillen. (We presenteren niet de volledige modellen. Dit vergt zeer veel ruimte en is voor de onderhavige onderzoeksvraag minder relevant, ze zijn desgewenst wel beschikbaar.)

In de multivariate analyse vormen personen met een dubbele nationaliteit de referentiecategorie. Deze krijgen de waarde 1. Van personen met een Nederlandse nationaliteit en van personen met de nationaliteit van het land van herkomst wordt berekend in hoeverre hun odds ratio – zeg maar hun kans – afwijkt van die van personen met een dubbele nationaliteit. Een waarde van 1 betekent geen verschil, tussen de 0 en 1

betekent het een geringere kans dan de referentiecategorie, een waarde groter dan 1 houdt in een grotere kans dan de referentiecategorie.

Sociaal-economisch

Nettoparticipatie en werkloosheid

Kijken we naar de nettoparticipatie (d.w.z. het aandeel werkenden in de bevolking van 15-64 jaar) en de werkloze beroepsbevolking, dan zien we dat Turken en Marokkanen met een dubbele nationaliteit de beste positie innemen: het aandeel werkenden is het grootst en de werkloosheid het laagst.

Tabel 4

Nettoparticipatie en werkloosheid naar nationaliteit en etnische groep, 2006 (in procenten)

	totaal	Turken	Marokkanen
nettoparticipatie			
dubbele nationaliteit	52	52	51
Nederlandse	44	45	45
nationaliteit land van herkomst	35	36	32
werkloosheid			
dubbele nationaliteit	15	15	15
Nederlandse	20	20	21
nationaliteit land van herkomst	24	23	27

Bron: SCP (SIM2006), gewogen gegevens

Gevonden uitkomsten zullen waarschijnlijk te maken hebben het feit dat de nettoparticipatie van jongeren, die vaak de Nederlandse nationaliteit hebben, betrekkelijk laag is omdat ze nog schoolgaand zijn. Dat de werkloosheid onder personen met een Nederlandse nationaliteit hoog is, zal worden beïnvloed door de hoge jeugdwerkloosheid onder Turken en Marokkanen.

Om te bepalen of – naast andere factoren – de zojuist genoemde leeftijdsverschillen van belang zijn en niet het paspoort is een multivariate analyse uitgevoerd (tabel 5). De uitkomsten wijzen uit dat nadat rekening is gehouden met de in de analyse opgenomen kenmerken, de kans op werk van Turken en Marokkanen met een Nederlandse nationaliteit niet verschilt van die van Turken en Marokkanen met een dubbele nationaliteit. Dat in model 1 personen met een Nederlandse nationaliteit minder vaak werken dan personen met een dubbele nationaliteit heeft dus niet te maken met hun paspoort, maar met andere kenmerken.

Anders is dit bij personen met een paspoort van het land van herkomst: ook wanneer we rekening houden met de in het model opgenomen kenmerken hebben zij minder vaak werk dan personen met een dubbele nationaliteit.

Tabel 5

Samenhang tussen nationaliteit en nettoparticipatie, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006
(in odds ratio's)

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	0,74 *	0,91 n.s	0,87 n.s.
nationaliteit land van herkomst	0,48 *	0,56 *	0,70 *

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor etnische groep (T/M), leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor etnische groep (T/M), leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Ook wanneer het gaat om de omvang van de werkloosheid verschillen na correctie voor achtergrondkenmerken Turken en Marokkanen met een Nederlandse nationaliteit niet van die met een dubbele nationaliteit. Bij personen met de nationaliteit van het herkomstland is er iets anders aan de hand: wanneer we rekening houden met de betekenis van leeftijd, geslacht, opleiding en generatie dan is er nog steeds sprake van een negatieve samenhang tussen werkloosheid en een personen met een paspoort van het land van herkomst (model 2). Die valt weg wanneer de beheersing van de Nederlandse taal en sociaal-culturele variabelen worden opgenomen (model 3). Vooral het effect van de beheersing van de Nederlandse taal blijkt groot te zijn (niet in de tabel). Het verschil in werkloosheid tussen personen met de nationaliteit van het herkomstland en een dubbele nationaliteit heeft dus te maken met verschillen in samenstelling van deze nationaliteitscategorieën, zoals opleiding en beheersing van de Nederlandse taal.

Tabel 6

Samenhang tussen nationaliteit en werkloosheid, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006
(in odds ratio's)

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	1,49 *	1,17 n.s.	1,11 n.s.
nationaliteit land van herkomst	1,67 *	1,59 *	1,40 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor etnische groep (T/M), leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor etnische groep (T/M), leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Beroepsniveau van werkenden

De beroepspositie van werkenden is onder te verdelen in vijf niveaus. Elementaire en lagere beroepen worden wel aangeduid als de onderkant van de beroepenstructuur. Voor dergelijke beroepen is weinig scholing vereist. Daarnaast worden middelbare, hogere en wetenschappelijke beroepen onderscheiden. Werkende Turken en Marokkanen met een paspoort van het land van herkomst zijn minder vaak in middelbare en hogere beroepen werkzaam dan degenen met een Nederlandse of dubbele nationaliteit. Bij de Marokkanen zijn de verschillen tussen personen met een dubbele en Nederlandse nationaliteit gering. Turken met een dubbele nationaliteit zien we het vaakst in middelbare en hogere beroepen.

Tabel 7

Werkenden op middelbaar en hoger beroepsniveau naar nationaliteit en etnische groep (in procenten)

	Totaal	Turken	Marokkanen
dubbele nationaliteit	37	35	38
Nederlandse	34	29	37
nationaliteit land van herkomst	20	19	21

Bron: SCP (SIM2006), gewogen gegevens

Tabel 8

Samenhang tussen nationaliteit en (middelbaar en hoger) beroepsniveau, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's)

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	0,94 n.s.	0,91 n.s.	0,89 n.s.
nationaliteit land van herkomst	0,45 *	0,63 *	0,74 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor etnische groep (T/M), leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor etnische groep (T/M), leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

De multivariate analyse wijst uit dat tussen personen met een Nederlandse of dubbele nationaliteit geen verschillen bestaan in de vertegenwoordiging in middelbare en hogere beroepen. Bij Turken en Marokkanen met een paspoort van het herkomstland verdwijnen de verschillen pas nadat is gecontroleerd voor taal en sociaal-culturele variabelen (model 3). Opnieuw is de beheersing van de Nederlandse taal hierin belangrijk: het resterende verschil tussen personen met de nationaliteit van het land

van herkomst en de anderen komt vooral doordat eerstgenoemden het Nederlands niet goed beheersen en om die reden op een lager beroepsniveau opereren.

Sociaal-cultureel

Beheersing van het Nederlands

Respondenten in het SIM-onderzoek is gevraagd aan te geven in hoeverre zij moeite hebben met het spreken van het Nederlands. In de tabel staat weergegeven in hoeverre er een verband is met de nationaliteit en personen die aangeven dat ze nooit moeite hebben met het voeren van een gesprek in het Nederlands. Er blijkt een zeer duidelijke samenhang te bestaan: Turken en Marokkanen met de Nederlandse nationaliteit spreken veel vaker goed Nederlands dan degenen die alleen over een paspoort van het land van herkomst beschikken. Turken en Marokkanen met een dubbel paspoort nemen een tussenpositie in.

Tabel 9

Personen die nooit moeite hebben met het voeren van een gesprek in het Nederlands naar nationaliteit en etnische groep (in procenten)

	Totaal	Turken	Marokkanen
dubbele nationaliteit	56	54	59
Nederlandse nationaliteit land van herkomst	81	75	85
	26	19	34

Bron: SCP (SIM2006), gewogen gegevens

De analyse laat zien dat ook na correctie voor diverse achtergrondkenmerken personen met een nationaliteit van het herkomstland minder goed Nederlands spreken dan personen met een Nederlandse of dubbele nationaliteit. Die samenhang is er niet bij personen met een Nederlands paspoort of dubbele nationaliteit; het verschil tussen deze categorieën is in de analyse niet langer significant. Dit heeft mogelijk te maken met de taaleisen die verbonden zijn aan het verkrijgen van een Nederlands paspoort, al stelden die tot 2003 nauwelijks wat voor. De verschillen blijven – ook gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken – groot; er is kennelijk een duidelijke samenhang met het hebben van een paspoort van het land van herkomst en de Nederlandse-taalbeheersing.

Tabel 10

Samenhang tussen nationaliteit en beheersing van het Nederlands (nooit moeite met Nederlands), ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's)

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	3,08 *	1,31 n.s.	1,23 n.s.
nationaliteit land van herkomst	0,26 *	0,35 *	0,36 *

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor etnische groep (T/M), leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor etnische groep (T/M), leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Vrijtijdscontacten met autochtonen

Personen met de Nederlandse nationaliteit onderhouden aanzienlijk vaker overwegend vrijetijdscontacten met autochtonen dan degenen met een dubbele nationaliteit of nationaliteit van het herkomstland. Met name Turken met alleen de Turkse nationaliteit verkeren in de vrije tijd vooral in eigen kring.

Tabel 11

Personen die in hun vrije tijd overwegend met autochtonen omgaan naar nationaliteit en etnische groep (in procenten)

	totaal	Turken	Marokkanen
dubbele nationaliteit	11	9	14
Nederlandse	27	29	25
nationaliteit land van herkomst	6	3	10

Bron: SCP (SIM2006), gewogen gegevens

Uit de multivariate analyse blijkt de specifieke positie van personen met de Nederlandse nationaliteit: zij gaan duidelijk vaker om met autochtonen dan personen met een buitenlandse of dubbele nationaliteit. Turken en Marokkanen met de nationaliteit van het herkomstland verschillen niet langer in de kans dat zij een overwegend autochtone vriendenkring hebben wanneer ook rekening wordt gehouden met sociaal-culturele kenmerken. Wederom is taal belangrijk. Naast kenmerken die in model 2 zijn opgenomen, is het vooral het effect van taal waardoor de verschillen wegvallen.

Tabel 12

Samenhang tussen nationaliteit en vrijetijdscontacten met autochtonen (overwegend met autochtonen), ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's)

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	2,78 *	2,29 *	2,20 *
nationaliteit land van herkomst	0,51 *	0,60 *	0,80 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor etnische groep (T/M), leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor etnische groep (T/M), leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Nu zou men kunnen tegenwerpen dat de gekozen afbakening van vrijetijdscontacten wel erg 'streng' is. Wanneer we echter de grens leggen bij de middencategorie 'evenveel contact met leden eigen herkomstgroep en autochtonen' verandert de conclusie niet. Turken en Marokkanen met een Nederlands paspoort hebben vaker een gemengde of overwegend autochtone vriendenkring dan Turken en Marokkanen met een dubbele nationaliteit of een paspoort van het herkomstland.

Identificatie: Nederlander of lid van de eigen herkomstgroep?

Vastgesteld is of Turken en Marokkanen zich vooral lid voelen van de herkomstgroep of zich met name als Nederlander beschouwen. In de tabel zijn twee antwoordcategorieën samengenomen: 'ik voel me meer Nederlander dan Turk/Marokkaan' en 'ik voel me helemaal Nederlander'. Ook hier onderscheiden Turken en Marokkanen met de Nederlandse nationaliteit zich duidelijk van de andere nationaliteitscategorieën: een duidelijk groter aandeel identificeert zich als Nederlander. Dit komt weinig voor bij Turken en Marokkanen met de nationaliteit van herkomstland. Ook onder Turken en Marokkanen met een dubbele nationaliteit identificeren weinigen zich (overwegend) als Nederlander.

Tabel 13

Personen die zich (overwegend) als Nederlander identificeren naar nationaliteit en etnische groep (in procenten)

	totaal	Turken	Marokkanen
dubbele nationaliteit	10	10	11
Nederlandse	27	32	25
nationaliteit land van herkomst	5	4	7

Bron: SCP (SIM2006), gewogen gegevens

De onderscheidende positie van personen met een Nederlandse nationaliteit blijkt ook uit de multivariate analyses: er is sprake van een duidelijke en sterke samenhang tussen het hebben van een Nederlands paspoort en zich als Nederlander identificeren, ook na correctie voor de in de analyse opgenomen kenmerken. Bij personen met een paspoort van het herkomstland is dit veel minder, al onderscheiden ze zich uiteindelijk niet van personen met een dubbele nationaliteit. Dit laatste zien we in model 3: dat er in vergelijking met model 2 de verschillen wegvallen, is hier vooral toe te schrijven aan verschillen in sociale contacten met autochtonen. Wanneer we hier wel rekening mee houden, is het verschil niet langer significant.

Tabel 14

Samenhang tussen nationaliteit en zich (overwegend) identificeren als Nederlander, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's)

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse nationaliteit land van herkomst	3,15 *	2,64 *	2,11 *
	0,51 *	0,63 *	0,85 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor etnische groep (T/M), leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor etnische groep (T/M), leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Er is discussie mogelijk over de afbakening van de variabele identificatie als Nederlander. Wanneer we echter ook de respondenten die aangeven dat ze zich zowel Nederlander voelen als Turk/Marokkaan rekenen tot de categorie '(overwegend) identificeren als Nederlander', dan laat de analyse geen ander beeld zien. Ook dan is de identificatie als Nederlander bij personen met een Nederlands paspoort het sterkst. Personen met een dubbele nationaliteit en de nationaliteit van het land van herkomst onderscheiden zich niet van elkaar: zij identificeren zich minder als Nederlander dan personen met een Nederlands paspoort.

Oordelen over Nederland

We kijken in deze paragraaf allereerst in hoeverre Turken en Marokkanen met verschillende paspoorten zich thuisvoelen in Nederland. Turken en Marokkanen met een Nederlands paspoort voelen zich vaakst thuis in dit land, maar de verschillen met personen met een dubbele nationaliteit zijn niet bijzonder groot. Wel is er een duidelijk verschil met Turken en Marokkanen met een paspoort van het herkomstland; zij voelen zich het minst vaak thuis in Nederland.

Tabel 15

Personen die zich thuisvoelen in Nederland naar nationaliteit en etnische groep (in procenten)

	totaal	Turken	Marokkanen
dubbele nationaliteit	71	68	74
Nederlandse	79	78	80
nationaliteit land van herkomst	55	51	61

Bron: SCP (SIM2006), gewogen gegevens

Het zojuist geschetste beeld wordt in grote lijnen bevestigd door de multivariate analyse. Turken en Marokkanen met een Nederlandse en dubbele nationaliteit verschillen niet in de mate waarin ze zich thuisvoelen nadat rekening is gehouden met verschillen in achtergrondkenmerken. Turken en Marokkanen met een paspoort van het herkomstland voelen zich minder thuis in dit land, ook wanneer we corrigeren voor verschillen in samenstelling van de onderzochte nationaliteitscategorieën.

Tabel 16

Samenhang tussen nationaliteit en zich thuisvoelen in Nederland, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's)

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	1,58 *	1,21 n.s.	1,09 n.s.
nationaliteit land van herkomst	0,54 *	0,61 *	0,67 *

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor etnische groep (T/M), leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor etnische groep (T/M), leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

In Nederland blijven wonen

Aan Turken en Marokkanen in het SIM-onderzoek is gevraagd of ze voor altijd in het land van herkomst zouden willen gaan wonen. In de tabel is het aandeel weergegeven dat ontkennend op deze vraag antwoordde. Turken en Marokkanen met uitsluitend een Nederlandse nationaliteit geven het vaakst aan niet terug te willen naar het herkomstland. Dit zien we bij de Marokkanen nog vaker dan bij de Turken. Personen met uitsluitend een paspoort van het herkomstland geven het minst vaak aan dat ze in Nederland willen blijven wonen. Turken en Marokkanen met een dubbele nationaliteit nemen hier een tussenpositie in.

Tabel 17

Personen die in Nederland willen blijven wonen naar nationaliteit en etnische groep (in procenten)

	totaal	Turken	Marokkanen
dubbele nationaliteit	62	55	71
Nederlandse	74	69	77
nationaliteit land van herkomst	51	42	62

Bron: SCP (SIM2006), gewogen gegevens

De analyse laat zien dat het verschil in de wens om in Nederland te blijven wonen tussen personen met een dubbele en met een Nederlandse nationaliteit in model 2 al aanzienlijk is verminderd. Wanneer we ook nog rekening houden met de betekenis van de kenmerken die in model 3 zijn opgenomen, dan is het verschil niet langer significant. Turken en Marokkanen die uitsluitend de nationaliteit van het herkomstland hebben, willen wel vaker dan personen met een dubbele nationaliteit terug naar het herkomstland.

Tabel 18

Samenhang tussen nationaliteit en in Nederland blijven wonen, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's)

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	1,76 *	1,33 *	1,23 n.s
nationaliteit land van herkomst	0,66 *	0,70 *	0,73 *

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor etnische groep (T/M), leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor etnische groep (T/M), leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Over de andere onderwerpen kunnen we kort zijn. Met betrekking tot de ervaren kansen in Nederland, de ondervonden discriminatie en de waardering die men heeft voor autochtonen zijn de verschillen tussen de onderscheiden nationaliteitscategorieën betrekkelijk gering en na controle voor achtergrondkenmerken geen van alle significant. Voor de volledigheid presenteren we de beschrijvende tabellen, maar laten we de presentatie van de uitkomsten van de multivariate analyses achterwege.

Kansen in Nederland

Tabel 19

Personen die vinden dat allochtonen in Nederland alle kansen krijgen naar nationaliteit en etnische groep (in procenten (helemaal) mee eens)

	totaal	Turken	Marokkanen
dubbele nationaliteit	41	37	45
Nederlandse	37	43	33
nationaliteit land van herkomst	35	32	39

Bron: SCP (SIM2006), gewogen gegevens

Ervaren discriminatie (bent u zelf wel eens gediscrimineerd door Nederlanders: nooit/bijna nooit)

Tabel 20

Personen die geen/nauwelijks ervaring hebben met discriminatie naar nationaliteit en etnische groep (in procenten (helemaal) mee eens)

	totaal	Turken	Marokkanen
dubbele nationaliteit	62	59	66
Nederlandse	57	62	53
nationaliteit land van herkomst	63	59	67

Bron: SCP (SIM2006), gewogen gegevens

Gevoelens over autochtone Nederlanders (gemiddelde 0-100)

Tabel 21

Waardering autochtonen naar nationaliteit en etnische groep (in gemiddelde scores van schaal 0-100)

	totaal	Turken	Marokkanen
dubbele nationaliteit	65,9	67,0	64,6
Nederlandse	68,7	69,5	68,2
nationaliteit land van herkomst	63,8	62,8	65,2

Bron: SCP (SIM2006), gewogen gegevens

4 Conclusies

Doet de dubbele nationaliteit ertoe voor de integratie?, zo laat de vraag die ten grondslag ligt aan de uitgevoerde analyses zich misschien het kortst samenvatten. Daarbij vergelijken we twee kanten op: de ‘integratie’ van personen met een dubbele nationaliteit ten opzichte van personen met de Nederlandse nationaliteit en we vergelijken personen met een dubbele nationaliteit ten opzichte van personen met uitsluitend de nationaliteit van het land van herkomst. Voor beide vergelijkingsrichtingen is wat te zeggen. Allochtonen die kiezen voor een Nederlands paspoort (of in het geval van de Marokkanen aangeven dat ze uitsluitend de Nederlandse nationaliteit hebben) zouden zich, zo valt uit het politieke discours op te maken, gunstig onderscheiden van personen met een dubbele nationaliteit omdat ze expliciet een keuze maken voor Nederland, hetgeen een uitdrukking zou zijn van een sterke oriëntatie op integratie in Nederland. Hun dubbele nationaliteit zou in deze zienswijze dan ook weinig betekenis hebben. Als dit laatste klopt, dan zouden personen met een dubbele nationaliteit en personen met uitsluitend de nationaliteit weinig van elkaar verschillen. Om die reden vergelijken we ook deze categorieën met elkaar.

Zoals gezegd gaan we ervan uit dat Marokkanen die aangeven dat ze uitsluitend de Nederlandse nationaliteit hebben hieraan een zodanig zwaar gewicht toekennen dat ze de Marokkaanse nationaliteit – waarvan men geen afstand kan doen – van ondergeschikt belang vinden.

De uitkomsten van deze analyses staan geen causale uitspraken toe. Bij dit type gegevens – op één en hetzelfde moment verzameld – kan niet worden bepaald hoe de causale richting loopt. Uitspraken als dat een Nederlands paspoort leidt tot meer contacten met autochtonen kunnen dan ook niet worden gedaan.

In de tabel zijn de uitkomsten van de analyses samengevat. Een o geeft aan dat er na correctie voor de in de analyse opgenomen kenmerken geen significant verschil bestaat tussen personen met een dubbele nationaliteit en personen met de Nederlandse nationaliteit respectievelijk de nationaliteit van het herkomstland. Een +-teken laat zien dat er positief significant verschil bestaat, een -teken staat voor een negatief significant verschil.

Tabel 22

Overzicht van verschillen tussen personen met een Nederlandse nationaliteit, dubbele nationaliteit en nationaliteit van het herkomstland en integratie-indicatoren (gecorrigeerd voor modelkenmerken)

	Nederlandse nationaliteit (t.o.v. dubbele nationaliteit)	nationaliteit van land van herkomst (t.o.v. dubbele nationaliteit)
nettoparticipatie	0	-
werkloosheid	0	0
beroepsniveau	0	0
beheersing Nederlandse taal	0	-
overwegend vrijetijdscontacten met autochtonen	+	0
identificatie als Nederlander	+	0
zich thuisvoelen in Nederland	0	-
in Nederland willen blijven wonen	0	-
ervaren kansen voor allochtonen in Nederland	0	0
ervaren discriminatie	0	0
waardering voor autochtonen	0	0

0 = geen verschil
 + = positief significant verschil
 - = negatief significant verschil

Bron: SCP (SIM2006)

De analyses wijzen uit dat voor een reeks van integratie-indicatoren er geen verschillen bestaan tussen personen met een Nederlandse nationaliteit en personen met een dubbele nationaliteit. Dit zien we bij het aandeel werkenden, bij werkloosheid, het beroepsniveau, bij de beheersing van het Nederlands, het zich thuisvoelen in Nederland, ervaren kansengelijkheid, discriminatie en de score over autochtone Nederlanders. Tegelijkertijd constateren we wel verschillen bij het zich identificeren als Nederlander en de sociale omgang in de vrije tijd. Personen met een dubbele nationaliteit gaan in de vrije tijd minder om met autochtonen en identificeren zich minder als Nederlander dan personen met een met een Nederlands paspoort.

Vergelijken we personen met een dubbele nationaliteit met personen die uitsluitend de nationaliteit van het herkomstland hebben dan stellen we vast dat ook na correctie voor de in de analyse opgenomen factoren personen met uitsluitend het paspoort van het herkomstland minder vaak werk hebben, minder goed de Nederlandse taal spreken, zich minder thuisvoelen in Nederland en vaker aangeven dat ze terugwillen naar het herkomstland. Personen met een dubbele nationaliteit zijn in dit opzicht dus meer geworteld in Nederland dan personen met alleen een paspoort van het herkomstland. Op de andere hier onderzochte indicatoren zijn er geen verschillen vastgesteld.

Het beeld is dus gemengd. Wel kun je in zijn algemeenheid zeggen dat veel van de op zich bestaande verschillen in 'integratie' tussen personen met Nederlandse, dubbele of buitenlandse nationaliteit maar in beperkte mate hiermee samenhangen. Vaak vallen de verschillen namelijk weg; andere factoren zoals opleidingsniveau en beheersing van de Nederlandse taal zijn veelal belangrijker. Niettemin kunnen we niet de conclusie trekken dat de keuze voor de Nederlandse nationaliteit er in het geheel niet toe doet. De uitkomsten wijzen op een zekere hiërarchie waarbij personen met uitsluitend een Nederlands paspoort zich onderscheiden door een sterkere identificatie als Nederlander en de meer frequente contacten met autochtonen vrienden en kennissen dan personen met een dubbele nationaliteit. Aan de andere kant staan dan de personen met een buitenlands paspoort die zich kenmerken door een lagere nettoparticipatie, het Nederlands minder goed beheersen, vaker aangeven dat ze terug zouden willen naar het herkomstland en zich minder thuisvoelen in Nederland.

Gevoeligheidsanalyses: Turken en Marokkanen afzonderlijk

Bij de voorgaande analyses hebben we Marokkanen die aangeven dat ze uitsluitend de Nederlandse nationaliteit hebben, als afzonderlijke categorie beschouwd, ook al is het zo dat zij geen afstand kunnen doen van de Marokkaanse nationaliteit. We veronderstellen dat deze categorie in haar antwoord wil laten doorklinken dat de Nederlandse nationaliteit voor haar het zwaarste gewicht heeft. Of deze veronderstelling juist is, is echter niet met zekerheid te zeggen. Om die reden hebben we dezelfde analyses uitgevoerd voor Turken en Marokkanen apart. Het beeld wijkt echter onderling nauwelijks af. Het enige verschil met het totaalbeeld is dat bij de Turken er een negatieve samenhang bestaat tussen personen met uitsluitend de nationaliteit van het herkomstland en het hebben van vrijetijdscontacten met autochtonen.

Bij de Marokkanen ervaren personen met een Nederlandse nationaliteit meer discriminatie dan Marokkanen met een dubbele nationaliteit; deze uitkomst verschilt van het totaalbeeld. Verder is er bij de nettoparticipatie geen significant verschil tussen Marokkanen met een dubbele nationaliteit en Marokkanen met uitsluitend een Marokkaanse nationaliteit.

Voorts valt op dat er weinig verschillen bestaan in de uitkomsten voor de Turkse en Marokkaanse groep. Dit geeft enige ondersteuning aan onze veronderstelling dat Marokkanen die aangeven dat ze uitsluitend de Nederlandse nationaliteit hebben sterk lijken op Turken die hetzelfde aangeven, maar waarschijnlijk ook daadwerkelijk alleen een Nederlands paspoort hebben.

Tabel 23

Overzicht van verschillen tussen personen met een Nederlandse nationaliteit, dubbele nationaliteit en nationaliteit van het herkomstland en integratie-indicatoren (gecorrigeerd voor modelkenmerken), Turken

	Nederlandse nationaliteit (t.o.v. dubbele nationaliteit)	nationaliteit van land van herkomst (t.o.v. dubbele nationaliteit)
nettoparticipatie	0	-
werkloosheid	0	0
beroepsniveau	0	0
beheersing Nederlandse taal	0	-
overwegend vrijetijdscontacten met autochtonen	+	-
identificatie als Nederlander	+	0
zich thuisvoelen in Nederland	0	-
in Nederland willen blijven wonen	0	0
ervaren kansen voor allochtonen in Nederland	0	0
ervaren discriminatie	0	0
waardering voor autochtonen	0	0

0 = geen verschil

+ = positief significant verschil

- = negatief significant verschil

Bron: SCP (SIM2006)

Tabel 24

Overzicht van verschillen tussen personen met een Nederlandse nationaliteit, dubbele nationaliteit en nationaliteit van het herkomstland en integratie-indicatoren (gecorrigeerd voor modelkenmerken) (gecorrigeerd voor modelkenmerken), Marokkanen

	Nederlandse nationaliteit (t.o.v. dubbele nationaliteit)	nationaliteit van land van herkomst (t.o.v. dubbele nationaliteit)
nettoparticipatie	0	-
werkloosheid	0	0
beroepsniveau	0	0
beheersing Nederlandse taal	0	-
overwegend vrijetijdscontacten met autochtonen	+	0
identificatie als Nederlander	+	0
zich thuisvoelen in Nederland	0	-
in Nederland willen blijven wonen	0	0
ervaren kansen voor allochtonen in Nederland	0	0
ervaren discriminatie	-	0
waardering voor autochtonen	0	0

0 = geen verschil

+ = positief significant verschil

- = negatief significant verschil

Bron: SCP (SIM2006)

Bijlage

Uitkomsten analyses voor Turken en Marokkanen afzonderlijk

Nettoparticipatie

Tabel B1

Samenhang tussen nationaliteit en nettoparticipatie, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's), Turken

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse nationaliteit land van herkomst	0,66 *	0,83 n.s	0,82 n.s.
	0,51 *	0,52 *	0,64 *

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Tabel B2

Samenhang tussen nationaliteit en nettoparticipatie, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's), Marokkanen

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse nationaliteit land van herkomst	0,82 n.s.	0,88 n.s	0,82 n.s.
	0,46 *	0,58 *	0,70 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Werkloosheid

Tabel B3

Samenhang tussen nationaliteit en werkloosheid, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006
(in odds ratio's), Turken

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	1,54 n.s.	1,11 n.s.	0,92 n.s.
nationaliteit land van herkomst	1,68 *	1,72 *	1,56 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Tabel B4

Samenhang tussen nationaliteit en werkloosheid, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006
(in odds ratio's), Marokkanen

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	1,43 n.s.	1,35 n.s.	1,39 n.s.
nationaliteit land van herkomst	1,67 *	1,57 n.s.	1,42 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Beroepsniveau van werkenden

Tabel B5

Samenhang tussen nationaliteit en (middelbaar en hoger) beroepsniveau, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's), Turken

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	0,75 n.s.	0,70 n.s.	0,63 n.s.
nationaliteit land van herkomst	0,43 *	0,80 n.s.	0,86 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Tabel B6

Samenhang tussen nationaliteit en (middelbaar en hoger) beroepsniveau, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's), Marokkanen

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	1,09 n.s.	0,91 n.s.	0,95 n.s.
nationaliteit land van herkomst	0,49 *	0,48 *	0,62 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Beheersing van het Nederlands

Tabel B7

Samenhang tussen nationaliteit en beheersing van het Nederlands (nooit moeite met Nederlands), ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's), Turken

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	2,41 *	1,16 n.s.	1,08 n.s.
nationaliteit land van herkomst	0,21 *	0,32 *	0,33 *

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Tabel B8

Samenhang tussen nationaliteit en beheersing van het Nederlands (nooit moeite met Nederlands), ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's), Marokkanen

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	3,58 *	1,42 n.s.	1,38 n.s.
nationaliteit land van herkomst	0,34 *	0,39 *	0,39 *

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Vrijtijdscontacten met autochtonen

Tabel B9

Samenhang tussen nationaliteit en vrijetijdscontacten met autochtonen (overwegend met autochtonen), ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's), Turken

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	3,46 *	3,23 *	3,18 *
nationaliteit land van herkomst	0,33 *	0,39 *	0,49 *

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Tabel B10

Samenhang tussen nationaliteit en vrijetijdscontacten met autochtonen (overwegend met autochtonen), ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's), Marokkanen

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	2,23 *	1,66 *	1,56 *
nationaliteit land van herkomst	0,69 n.s.	0,77 n.s.	1,02 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Identificatie: Nederlander of lid van de eigen herkomstgroep?

Tabel B11

Samenhang tussen nationaliteit en zich (overwegend) identificeren als Nederlander, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's), Turken

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	3,73 *	3,20 *	2,41 *
nationaliteit land van herkomst	0,43 *	0,56 n.s.	0,98 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Tabel B12

Samenhang tussen nationaliteit en zich (overwegend) identificeren als Nederlander, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's), Marokkanen

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	2,78 *	2,36 *	2,04 *
nationaliteit land van herkomst	0,62 n.s.	0,74 n.s.	0,80 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Thuisvoelen in Nederland

Tabel B13

Samenhang tussen nationaliteit en zich thuisvoelen in Nederland, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's), Turken

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	1,59 *	1,27 n.s.	1,20 n.s.
nationaliteit land van herkomst	0,50 *	0,66 *	0,72 *

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Tabel B14

Samenhang tussen nationaliteit en zich thuisvoelen in Nederland, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's), Marokkanen

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	1,49 *	1,25 n.s.	1,13 n.s.
nationaliteit land van herkomst	0,59 *	0,62 *	0,65 *

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

In Nederland willen blijven wonen

Tabel B15

Samenhang tussen nationaliteit en in Nederland blijven wonen, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's), Turken

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	1,86 *	1,50 *	1,43 n.s.
nationaliteit land van herkomst	0,67 *	0,77 n.s.	0,79 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Tabel B16

Samenhang tussen nationaliteit en in Nederland blijven wonen, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's), Marokkane

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	1,40 *	1,25 n.s.	1,15 n.s.
nationaliteit land van herkomst	0,70 *	0,71 *	0,72 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Kansen voor allochtonen

Ongecorrigeerd al geen verschillen bij Turken.

Tabel B17

Samenhang tussen nationaliteit en positief oordeel hebben over kansen voor allochtonen in Nederland, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's), Marokkanen

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	0,62 *	0,79 n.s.	0,78 n.s.
nationaliteit land van herkomst	0,89 n.s.	0,90 n.s.	0,86 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Ervaren discriminatie

Ongecorrigeerd al geen verschillen bij Turken.

Tabel B18

Samenhang tussen nationaliteit en ervaren discriminatie, ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in odds ratio's), Marokkanen

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	1	1	1
Nederlandse	0,62 *	0,75 n.s.	0,71 *
nationaliteit land van herkomst	1,14 n.s.	1,00 n.s.	0,98 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Waardering voor autochtonen

Tabel B19

Samenhang tussen nationaliteit en waardering autochtonen (0-100), ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in ongestandaardiseerde coëfficiënten, lineaire regressie), Turken

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	0	0	0
Nederlandse	2,02 n.s.	0,54 n.s.	0,39 n.s.
nationaliteit land van herkomst	-3,90 *	-2,46 *	-1,85 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Tabel B20

Samenhang tussen nationaliteit en waardering autochtonen (0-100), ongecorrigeerd en gecorrigeerd, 2006 (in ongestandaardiseerde coëfficiënten, lineaire regressie), Marokkanen

	(1)	(2)	(3)
dubbele nationaliteit (referentie)	0	0	0
Nederlandse	3,33 *	1,47 n.s.	1,75 n.s.
nationaliteit land van herkomst	0,38 n.s.	1,23 n.s.	0,97 n.s.

(1) ongecorrigeerd

(2) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie

(3) gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, generatie, beheersing Nederlandse taal, sociale contacten, moderne opvattingen

Bron: SCP (SIM2006)

Publicaties van het Sociaal en Cultureel Planbureau

Werkprogramma

Het Sociaal en Cultureel Planbureau stelt elke twee jaar zijn Werkprogramma vast.

De tekst van het lopende programma (2007-2008) is te vinden op de website van het SCP: www.scp.nl.

Het Werkprogramma is rechtstreeks te bestellen bij het Sociaal en Cultureel Planbureau.

ISBN 90-377-0267-8

SCP-publicaties

Onderstaande lijst bevat een selectie van publicaties van het Sociaal en Cultureel Planbureau.

Deze publicaties zijn verkrijgbaar bij de boekhandel. Een complete lijst is te vinden op de website van het SCP: www.scp.nl.

Sociale en Culturele Rapporten

Sociaal en Cultureel Rapport 2000. ISBN 90-377-0015-2

Sociaal en Cultureel Rapport 2002. De kwaliteit van de quartaire sector. ISBN 90-377-0106-x

In het zicht van de toekomst. Sociaal en Cultureel Rapport 2004. ISBN 90-377-0159-0

Investeren in vermogen. Sociaal en Cultureel Rapport 2006. ISBN 90-377-0285-6

The Netherlands in a European Perspective. Social & Cultural Report 2000. ISBN 90-377-0062-4 (English edition 2001)

The Quality of the Public Sector (Summary). Social and Cultural Report 2002. ISBN 90-377-0118-3

Nederlandse populaire versie van het SCR 2000

Nederland en de anderen; Europese vergelijkingen uit het Sociaal en Cultureel Rapport 2000. Wilfried Uitterhoeve. ISBN 90-5875-141-4

SCP-publicaties 2007

2007/1 Publieke prestaties in perspectief. Memorandum quartaire sector 2006-2011 (2007).

ISBN 978-90-377-0298-9

2007/2 Nieuwe links in het gezin (2007). Marion Duimel en Jos de Haan.

ISBN 978-90-377-0287-3

2007/3 Robuuste meningen? Het effect van responsverhogende strategieën bij het onderzoek Culturele Veranderingen in Nederland (2007). Josine Verhagen. ISBN 978-90-377-0300-9

2007/4 Een nuchtere kijk op gezond gedrag. Vier thema's voor gezondheidsbevordering (2007).

ISBN 978-90-377-0280-4.

2007/5 Verschillen in verzorging. De verzorging van ouderen in negen EU-landen (2007).

Evert Pommer, Edwin van Gameren, John Stevens, Isolde Woittiez.

ISBN 978-90-377-0258-3

2007/6 Prestaties van de rechtspraak: productiviteit in perspectief (2007). Ab van der Torre, Jedid-Jah Jonker, Frank van Tulder, Theresa Steeman, Gerard Paulides.

ISBN 978-90-377-0294-1

2007/7 Türken in Deutschland und den Niederlanden. Die Arbeitsmarktposition im Vergleich (2007).

Jaco Dagevos, Rob Euwals, Mérove Gijsberts en Hans Roodenburg.

ISBN 978-90-377-0308-5

- 2007/8 Een gele kaart voor de sport. Een quick-scan naar wenselijke en onwenselijke praktijken in en rondom de breedtesport (2007). Annet Tiessen-Raaphorst en Koen Breedveld. ISBN 978-90-377-0307-8
- 2007/9 Kosten in kaart. Een macrokostendecompositie toegepast op instellingen voor verstandelijk gehandicapten (2007). Evelien Eggink, Jedid-Jah Jonker en Michel Ras. ISBN 978 90 377 0143 2
- 2007/10 Sport in the Netherlands (2007). Annet Tiessen-Raaphorst en Koen Breedveld. ISBN 978-90-377-0302-3
- 2007/11 Geld op de plank. Niet-gebruik van inkomensvoorzieningen (2007). Jean Marie Wildeboer Schut en Stella Hoff. ISBN 978-90-377-0207-1
- 2007/12 Toekomstverkenning vrijwillige inzet 2015 (2007). Paul Dekker, Joep de Hart en Laila Faulk. ISBN 978-90-377-0311-5
- 2007/13 Aandacht voor de wijk. Effecten van herstructurering op de leefbaarheid en veiligheid (2007). Karin Wittebrood en Tom van Dijk. ISBN 978-90-377-0309-2
- 2007/14 Meedoen met beperkingen. Rapportage gehandicapten 2007 (2007). Mirjam de Klerk (red.). ISBN 978-90-377-0310-8
- 2007/15 Interventies voor integratie. Het tegengaan van etnische concentratie en bevorderen van interetnisch contact (2007). Mérove Gijsberts en Jaco Dagevos. ISBN 978-90-377-0312-2
- 2007/16 Blijvend in balans. Een toekomstverkenning van informele zorg (2007). Alice de Boer en Joost Timmermans. ISBN 978-90-377-0313-9
- 2007/17 Vertrouwen in de rechtspraak nader onderzocht (2007). Paul Dekker en Tom van der Meer. ISBN 978-90-377-0318-4
- 2007/18 Verbinding maken. Senioren en internet (2007). Marion Duimel. ISBN 978-90-377-0317-7.
- 2007/19 Moeders, werk en kinderopvang in model. Analyse van arbeidsparticipatie- en kinderopvangbeslissingen van moeders met jonge kinderen (2007). Ingrid Ooms, Evelien Eggink en Edwin van Gameren. ISBN 978-90-377-0314-6
- 2007/20 De sociale staat van Nederland 2007 (2007). Rob Bijl, Jeroen Boelhouwer en Evert Pommer (red.). ISBN 978-90-377-0321-4
- 2007/21 Toekomstverkenning informele zorg (2007). Alice de Boer (red.). ISBN 978-90-377-0319-1
- 2007/22 Beter aan het werk. Trendrapportage ziekteverzuim, arbeidsongeschiktheid en werkhervatting (2007). Gerda Jehoel-Gijsbers (red.). ISBN 978-90-377-0327-6
- 2007/23 Out in the Netherlands. Acceptance of homosexuality in the Netherlands (2007). Saskia Keuzenkamp en David Bos. ISBN 978-90-377-0324-5
- 2007/24 Achterstand en afstand. Digitale vaardigheden van lager opgeleiden, ouderen, allochtonen en inactieven (2007). Eric van Ingen, Jos de Haan en Marion Duimel. ISBN 978-90-377-0316-0
- 2007/25 Het beste van twee werelden. Plattelanders over hun leven op het platteland (2007). Carola Simon, Lotte Vermeij en Anja Steenbekkers. ISBN 978-90-377-0320-7
- 2007/26 Maten voor gemeenten 2007. Een analyse van de prestaties van de lokale overheid (2007). B. Kuhry, J.J.J. Jonker, m.m.v. M. Ras. ISBN 978-90-377-0323-8
- 2007/27 Jaarrapport integratie 2007 (2007). Jaco Dagevos en Mérove Gijsberts. ISBN 978-90-377-0330-6
- 2007/28 Discriminatiemonitor niet-westerse allochtonen op de arbeidsmarkt 2007 (2007). Iris Andriessen, Jaco Dagevos, Eline Nievers en Igor Boog. ISBN 978-90-377-0331-3
- 2007/29 Het bereik van het verleden. Ontwikkelingen in de belangstelling voor cultureel erfgoed. Het cultureel draagvlak deel 7. (2007). Frank Huysmans en Jos de Haan. ISBN 978-90-377-0284-2

- 2007/30 *Armoedemonitor 2007* (2007). Cok Vrooman, Stella Hoff, Ferdy Otten en Wim Bos. ISBN 978-90-377-0337-5
- 2007/31 *Verklaringsmodel verpleging en verzorging 2007*. Jedid-Jah Jonker, Klarita Sadiraj, Isolde Woittiez, Michiel Ras en Meike Morren. ISBN 978-90-377-0334-4
- 2007/32 *Comparing Care. The care of the elderly in ten EU-countries*. Evert Pommer, Isolde Woittiez en John Stevens. ISBN 978-90-377-303-0
- 2007/33 *Surfende senioren. Kansen en bedreigingen van ICT voor ouderen*. Jos de Haan, Oene Klumper, Jan Steyaert (red.). ISBN 978-90-377-0362-7

SCP-publicaties 2008

- 2008/1 *Vrijwillig verzorgd. Over vrijwilligerswerk voor zorgbehoevenden en mantelzorgers buiten de instellingen* (2008). Jeroen Devilee. ISBN 978-90-377-0353-5
- 2008/2 *Vroeger was het beter. Nieuwjaarsuitgave 2008* (2008). ISBN 978-90-377-0344-3
- 2008/3 *Facts and Figures of the Netherlands. Social and Cultural Trends 1995-2006* (2008). Theo Roes (ed.). ISBN 90-377-0211-8
- 2008/4 *Nederland deeltijdland. Vrouwen en deeltijdwerk* (2008). Wil Portegijs en Saskia Keuzenkamp (red.). ISBN 978-90-377-0346-7
- 2008/5 *Het dagelijks leven van allochtone stedelingen* (2008). Andries van den Broek en Saskia Keuzenkamp (red.). ISBN 978-90-377-0336-8
- 2008/6 *De openbare bibliotheek tien jaar van nu* (2008). Frank Huysmans en Carlien Hillebrink. ISBN 978-90-377-0351-1
- 2008/7 *De openbare bibliotheek tien jaar van nu. De hoofdlijnen* (2008). Frank Huysmans en Carlien Hillebrink. ISBN 978-90-377-0373-3
- 2008/8 *The future of the Dutch public library: ten years on* (2008). Frank Huysmans en Carlien Hillebrink. ISBN 978-90-377-0380-1
- 2008/9 *De virtuele cultuurbezoeker. Publieke belangstelling voor cultuurwebsites* (2008). Jos de Haan en Anna Adolfsen. ISBN 978-90-377-0357-3
- 2008/10 *Gestruikeld voor de start. De school verlaten zonder startkwalificatie* (2008). Lex Herweijer. ISBN 978-90-377-0339-9
- 2008/11 *Sociale veiligheid ontsleuteld. Veronderstelde en werkelijke effecten van veiligheidsbeleid* (2008). Lonneke van Noije en Karin Wittebrood. ISBN 978-90-377-0349-8
- 2008/12 *Grijswaarden. Monitor ouderenbeleid 2008* (2008). Cretien van Campen (red.). ISBN 978-90-377-0376-4
- 2008/13 *Overwegend onderweg. De leefsituatie en de mobiliteit van Nederlanders* (2008). Lucas Harms. ISBN 978-90-377-0377-1
- 2008/14 *De sociale pijler. Ambities en praktijken van het grotestedenbeleid* (2008). Jeroen Hoenderkamp. ISBN 978-90-377-0378-8
- 2008/15 *De school bestuurd. Schoolbesturen over goed bestuur en de maatschappelijke opdracht van de school* (2008). Monique Turkenburg. ISBN 978-90-377-0338-2
- 2008/16 *Weinig over de schreef. Een onderzoek naar onwenselijk gedrag in de breedtesport* (2008). Annet Tiessen-Raaphorst, Jo Lucassen, Remko van den Dool, Janine van Kalmthout. ISBN 978-90-377-0360-3
- 2008/17 *Meedoen en gelukkig zijn. Een verkennend onderzoek naar de participatie van mensen met een verstandelijke beperking of chronisch psychiatrische problemen* (2008). M.H. Kwekkeboom en C.M.C. van Weert. ISBN 978-90-377-0369-6
- 2008/18 *Values on a grey scale. Elderly Policy Monitor 2008* (2008). Crétien van Campen (red.). ISBN 978-90-377-392-4
- 2008/20 *Het platteland van alle Nederlanders. Hoe Nederlanders het platteland zien en gebruiken* (2008). Anja Steenbekkers, Carola Simon, Lotte Vermeij, Willem-Jan Spreeuwers. ISBN 978-90-377-0366-5

- 2008/21 *Portretten van Mantelzorgers* (2008). Sjoerd Kooiker en Alice de Boer.
ISBN 978-90-377-0347-4
- 2008/22 *De staat van de publieke dienst. Het oordeel van de burger over de kwaliteit van overheidsdiensten* (2008). Evert Pommer, Hetty van Kempen en Evelien Eggink.
ISBN 978-90-3770370-2
- 2008/23 *Maten voor gemeenten 2008* (2008). Bob Kuhry, Jedid-Jah Jonker, Frans Knol, Ab van der Torre, m.m.v. Bureau Zenc. ISBN 978-90-377-0396-2
- 2008/24 *Deeltijd in beeld. Waarom vrouwen in deeltijd werken* (2008). Wil Portegijs, Mariëlle Cloïn, Saskia Keuzenkamp, Ans Merens, Eefje Steenvoorden.
ISBN 978-90-377-0397-9

SCP-essays

- 1 *Voorbeelden en nabeelden* (2005). Joep de Hart. ISBN 90-377-0248-1
- 2 *De stem des volks* (2006). Arjan van Dixhoorn. ISBN 90-377-0265-1
- 3 *De tekentafel neemt de wijk* (2006). Jeanet Kullberg. ISBN 90-377-0261-9
- 4 *Leven zonder drukte* (2006). Tjirk van der Ziel met een naschrift van Anja Steenbekkers en Carola Simon. ISBN 90-377-0262-7
- 5 *Otto Neurath en de maakbaarheid van de betere samenleving* (2007). Ferdinand Mertens.
ISBN 978-90-5260-260-8

Overige publicaties

- Veel geluk in 2007. Nieuwjaarsuitgave* (2007). Paul Schnabel (red.).
ISBN 978-90-377-0295-8
- Marktplaats Europa. Vijftig jaar publieke opinie en marktintegratie in de Europese Unie* (2007). Paul Dekker, Albert van der Horst, Henk Kox, Arjan Lejour, Bas Straathof, Peter Tammes en Charlotte Wennekers. ISBN 978-90-377-0305-4
- Samenloop van regelingen* (2007). Mirjam de Klerk, Gerda Jehoel-Gijsbers.
ISBN 978-90-377-0315-3
- Hoe groot is de vraag? Operationalisatie van de potentiële vraag naar AWBZ-gefinancierde zorg* (2007). Roelof Schellingerhout. ISBN 978-90-377-0341-2
- Monitoring van sociale acceptatie van homoseksuelen in Nederland* (2007). Saskia Keuzenkamp. ISBN 978 90 377 0329 0
- Ondersteunende voorzieningen* (2008). Roelof Schellingerhout. ISBN 978-90-3770354-2
- Wel of niet aan het werk* (2008). Patricia van Echtelt en Stella Hoff. ISBN 90-377-0364-1
- Ontwikkeling van AWBZ-uitgaven 1985-2030* (2008). Evelien Eggink, Evert Pommer en Isolde Woittiez. ISBN 90-377-0365-8
- Veranderlijkheid van opvattingen over de EU* (2008). Charlotte Wennekers.
ISBN 978-90-377-0382-5
- Advies over het macrobudget huishoudelijke WMO-hulp voor 2009* (2008). Evert Pommer, Ab van der Torre. ISBN 90-377-0383-2
- Informatievoorziening integratie niet-westerse allochtonen. Inventarisatie van de beschikbare bronnen en voorstellen voor verbetering* (2008). Jaco Dagevos en Mérove Gijsberts.
ISBN 978-90-377-0388-7
- De ongrijpbare nonrespondent* (2008). Josine Verhagen. ISBN 978-90-377-0359 7.
- Europa's bureu. Europees nabuurschapsbeleid en de publieke opinie over de Europese Unie* (2008). Paul Dekker, Albert van der Horst, Suzanne Kok, Lonneke van Noije en Charlotte Wennekers. ISBN 978-90-377-0381-8
- Minderheden meer gewicht. Over overgewicht bij Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen en het belang van integratiefactoren* (2008). Jaco Dagevos en Hans Dagevos.
ISBN 978-90-377-0394-8

Maatschappelijke organisaties in beeld. Grote ledenorganisaties over actuele ontwikkelingen op het maatschappelijk middenveld (2008). Esther van den Berg en Joep de Hart.
ISBN 978-90-377-0391-7

